

5. Корольчук О.П. Стратегія формування та розвитку вертикальних маркетингових систем на основі франчайзингових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора ек. наук.: спец. 08.00.04. "Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)" / О.П. Корольчук.- Донецьк, 2008.-41с.
6. Маврідю В.Ю. Теоретичні та практичні аспекти франчайзингу./ В.Ю.Маврідю // Науково-технічний збірник.- 2006.-№ 73.-С.303-313.
7. Мендельсон М. Руководство по франчайзингу./ Мендельсон М.- Издательство «Сибли Интернэшнл, Инк.», 1995.
8. Мирончук Т.В. Стан та перспективи розвитку франчайзингу в Україні / Т.В. Мирончук, Н.Л. Калиновська, О.І. Дорош // Львівська політехніка «Вісник Іп Львівська у нац, Міністерство і науки України , О.С.Кузьмін № 599 .-Л. 2007 с.133-141.
9. Мюррей Я. Франчайзинг: [пер. с англ. К.Любимова] / Я.Мюррей.- Издательский дом «Питер», 2004. -144с.
10. Лопушанський Т.В. Поняття та ознаки франчайзингу в країнах Європейського союзу та в Україні. / Т.В.Лопушанський // Університетські наукові записки.- 2007.- №4 (24).-С.201-207.
11. Семенова А.С. Образовательный франчайзинг: сущность, принципы построение и функционирование сети: дис. на соискание ученой степени кандидата экономических наук: 08.00.05 // Семенова Анна Сергеевна. - М -2002.-271с.
12. Силинг С.А. Практикум по франчайзингу для российских предпринимателей/ Под ред. С.А.Силинга. — СПб., 1997. —С.13.
13. Стэнворт Д. Франчайзинг в малом бизнесе: [пер. с англ.] / Д.Стэнворт, Б.Смит. – М.: Аудит; ЮНИТИ, 1996. – 200 с.
14. Суковатий О.В. Місце франчайзингу в інноваційному розвитку України /О.В. Суковатий // Проблеми науки: міжгалузевий науково - технічний журнал.-К.-2008. - №4.-С.35-45.
15. Суковатий О.В. Особливості реалізації франчайзингу в Україні / О.В. Суковатий //Держава та регіони.- Економіка та підприємництво.-2007.-№2.- С.14-19.
16. Пивоваров Н.Г. Франчайзинг та перспективи його розвитку в Україні / Н.Г. Пивоваров // Держава та регіони Сер.- Економіка та підприємництво.-2007.-№2.-С.192-194.
17. Сосна С.А. Франчайзинг. Коммерческая концессия / А.С. Сосна, Е.Васильева.- М.:Издательство "Академкнига", 2005. -375с.
18. Стивен С. Франчайзинг – путь к богатству / Стивен С., Роберт М. Розенберг, Сью Б.; пер.с англ. Н.Ю. Скачек.- М.ООО "И.Д.Вильямс", 2007.-384с.
19. Цират А.В. Франчайзинг и франчайзинговый договор / А.В. Цират. – К.: Истина, 2002. – 240 с.
20. Шейн Скотт А. Від морозива до інтернету: Франчайзинг як інструмент розвитку та підвищення прибутковості вашої компанії: [пер. з .англ. G.G. Козлова]— Дніпропетровськ: Баланс Бізнес Букс, 2006. — 208 с.
21. Британська асоціація франчайзингу.- Режим доступу: www.britich-franchise.org.uk
22. Італійська асоціація франчайзингу.- Режим доступу:www.assofranchising.it.
23. Європейська франчайзингова федерація (Кодекс етичної поведінки).- режим доступу:
24. Міжнародна асоціація франчайзингу.- Режим доступу: www.franchise.org.
25. Німецька асоціація франчайзингу.- Режим доступу:www.dfv-franchise.de
26. Рикова И.В. Глоссарий по франчайзингу.- Режим доступу:
<http://biztorg.ru/library/index.shtml?2006/03/03/8170620>
27. Російська асоціація франчайзингу.- Режим доступу: www.rarf.ru
28. Французька федерація франчайзингу.- Режим доступу: www.franchiseline.com.
29. Проект Закону України «Про франчайзинг».- Режим доступу:
http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ua/J824100A.html

Рецензент докт. екон. наук, професор Л.Г. Литич

339.1:691

*Кожухова Т.В., ст. викладач, Чорнобай М.В., студент,
Криворізький економічний інститут КНЕУ імені Вадима Гетьмана,
м. Кривий Ріг*

ПРОБЛЕМИ РИНКУ СИСТЕМ БУДІВЕЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Стабільний розвиток вітчизняних ринків, в тому числі і ринку систем будівельних комунікацій, останнім часом зазнав значного впливу економічної кризи. Із загальноекономічної точки зору, криза – це загострення протиріч у системі, які сягають такого рівня, коли вона не в змозі продовжувати функціонування у діючому режимі. Її проявами в Україні стали зменшення платоспроможного

попиту населення, хаотичність та безсистемність курсоутворення, зростання вартості імпортованих товарів, зростання кількості неплатоспроможних виробників, скороченням припливу інвестиційних ресурсів, скороченням національного ВВП і т.д.

Специфіка ринку систем будівельних комунікацій на пряму визначається динамікою розвитку вітчизняного будівництва та ринку нерухомості, які першочергово зазнали негативного впливу економічної нестабільності держави. Ф. Кене, К. Маркс, М. Туган-Барановський, М. Кондрат'єв, Є. Слуцький, В. Мітчел, Дж. Хікс, Р. Фріш, Дж. Кейнс присвячували свої роботи розкриттю сутності кризових процесів в економіці у загальному фундаментальному розумінні. У багатьох випадках їх висновки можна адаптувати до реалій сучасної світогосподарської системи. Протягом останніх десятиріч почали з'являтися праці присвячені вивченню та аналізу кризових процесів в глобальній економіці. Так, П. Кругман визначає необхідність активної ролі держави в економічних процесах та виступає за надання державної підтримки за часів кризи [1], Н. Рубін пропонує проблеми економічної кризи вирішувати через націоналізацію банків та ряду великих корпорацій [2]. Вплив кризових явищ на основні товарні ринки України досліджували О. Білорус, В. Будкін, Д. Лук'яненко, В. Новицький, А. Поручник, О. Плотнікова, А. Філіпенко. Так, В. Новицький визначає необхідність державної підтримки будівельного сектору економіки як запоруки подальшого розвитку іпотечного та будівельного ринку [3, с. 4]. В. Олефір на противагу йому концентрує увагу на підтримці ринку кредитування як запоруки розвитку усіх галузей економіки України [4, с. 11].

Однак, слід зазначити, що у вітчизняній економічній літературі в основному розглядаються загальні проблеми галузевих ринків, спеціальні дослідження в цій сфері проводились недостатньо, зокрема це стосується ринку систем будівельних комунікацій. Вагомість зазначеної проблеми, її актуальність і необхідність вирішення зумовили вибір даної теми дослідження та окреслили коло питань, які в потребують додаткового вивчення.

Метою статті є аналіз проблем ринку систем будівельних комунікацій в умовах економічної кризи та формування загальної стратегії стабілізації ситуації на даному ринку.

Розв'язання поставлених у статті задач здійснювалося із залученням методів системного аналізу, абстракції та аналогії, економіко-статистичних методів, факторного аналізу, класифікації та типології, моделювання, а також за допомогою методів синтезу, індукції, дедукції.

Відносно молодий вітчизняний ринок систем будівельних комунікацій (далі – СБК) на сьогодні представлений широким асортиментним рядом, а саме: багатошаровими трубами, колекторами, з'єднувальними апаратами різного формату, ізоляційними та декоративними елементами, інструментами та обладнанням для установки будівельних комунікацій, додатковими матеріалами для систем обігріву підлоги та стін, вентиляційних систем та кондиціонування, апаратів обігріву (котли), каналізаційних систем, а також додаткових систем мікроклімату для промислових та цивільних об'єктів будівництва.

Основними вітчизняними виробниками в даній галузі є ЗАТ «Броварський завод пластмас» (єдиний виробник труб та фітінгів для напорного питного водопостачання з полівінілхлориду), ТОВ ТД «Мегапласт» (виробництво труб з поліетилену, поліпропілену та полівінілхлориду та склопластику, водостічних систем та фітінгів), ТОВ «Розма» (системи холодного та гарячого водопостачання, газопостачання, каналізаційних систем, ТОВ «Сітек», металопластикові труби та фітінги), ТОВ «Спіропласт» (виробництво пластикових труб), ТОВ «Юніпласт», ВАТ «Енергоресурс» та ін. Варто зазначити, що більшість українських виробників свій виробничий цикл здійснює на іноземному обладнанні, що дозволяє забезпечити належну якість вітчизняної продукції та її високу конкурентоспроможність. Проте на долю вітчизняних виробників припадає лише 20 % загальної вартості продаж на даному ринку в Україні.

Близько 80% вітчизняного ринку систем будівельних комунікацій займають представництва наступних іноземних виробників: ТОВ «АКВА-ПЕКС», ТОВ «Аквадом», ТОВ «Акваполіс», Будівельні Елементи Лтд. «АКО», Асоціація ТЕКУ, ТОВ «Веста», ТОВ «Дельта Терм», Екотрейд Україна, ТОВ «Компаньон, Жбото», ПП «МАК», Пімтас Пластик, ТОВ «Пропекс», ПП «Сахара Плюс», ТОВ «Теко Інтерфейс», ТОВ «Хот-Велл» та інші.

Протягом 2005-2008 рр. відбувалось достатнє пожвавлення темпів зростання продаж товарів на ринку СБК як вітчизняного виробництва, так і імпортованих товарів [5, с. 35]. При цьому дану тенденцію можна пов'язати із зростанням за аналогічний період економічної активності країни, а саме, ростом ВВП та розвитком будівництва в країні (рис. 1) [6].

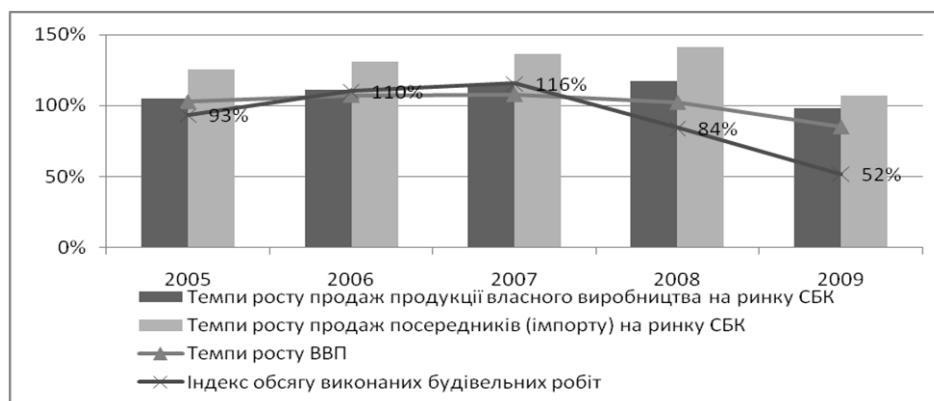

Рис. 1. Динаміка росту взаємозалежних показників ринку систем будівельних комунікацій в Україні

2008 р. став кризовим для будівельної галузі України. Відбувається не просто стагнація, а реальний спад виробництва. Свідченням цього є дані Державного комітету статистики України щодо обсягу виконаних будівельних робіт (табл. 1) [6].

Таблиця 1

Введення в експлуатацію житла

Рік	Введено всього		У т.ч. індивідуальними забудовниками	
	тис.м ² з загальної площі	у % до попереднього року	тис. м ² загальної площі	у % до попереднього року
2005	7816	103,3	4369	86,9
2006	8628	110,4	4652	106,5
2007	10244	118,7	5677	122
2008	10496	102,5	5831	102,7
2009	6400	61	2287	39,2

В період 2005-2008 рр. спостерігалось значне поживлення будівництва та зростання кількості введеного в експлуатацію житла, так за 2006 р. було введено на 10,4% більше загальної площі ніж в попередній рік, за 2007 р. темп зростання склав 18,7%, в 2008 р. темп зростання характеризувався дещо меншою динамікою – 2,5%. Проте уже в 2009 р. було введено в експлуатацію житла вже на 39% менше, ніж в 2008 р.

Прямий взаємозв'язок будівельної галузі із ринком системи будівельних комунікацій визначив аналогічні тенденції його розвитку: обсяг продаж СБК вітчизняного виробництва скоротилися в 2008 р. на 1,8% у порівнянні з попереднім, а реалізація імпортової продукції даного сегменту зросла лише на 7%, тоді як в 2007 р. було зафіксоване зростання імпортного товарообороту систем будівельних комунікацій на 41% (рис. 1).

Серед чинників, які обумовили появу негативних тенденцій в галузі СБК та основних проблем її розвитку можна виокремити наступні:

- зниження купівельної спроможності значної частки населення через прискорення інфляційних процесів, що обумовило помітне зменшення темпів зростання промисловості, суттєве збільшення імпорту комунікаційних будівельних систем при сповільненні зростання попиту на неї у зв'язку з випереджаючим зростанням цін на ресурси виробництва;
- зміна структури споживання – збільшення у структурі витрат населення частки послуг (житлово-комунальних, транспортних тощо) внаслідок зростання їх вартості; сповільнення споживчого кредитування населення, про що свідчить майже подвійне зменшення динаміки банківських кредитів;
- зростання оптових цін в низці галузей переробної промисловості внаслідок зростання складових собівартості продукції вітчизняних підприємств (продукції суміжних виробництв);
- звуження доступу більшості українських підприємств до кредитних ресурсів, що обмежило можливості кредитного фінансування розширення виробництва;
- зменшення темпів приросту державних інвестицій в інфраструктурні проекти будівництва, заморожування програм модернізації підприємств, стагнація будівництва;
- сповільнення темпів економічного зростання в країнах - основних торговельних партнерах, що спричинило скорочення зовнішнь-торговельного обороту систем будівельних комунікацій, різке погіршення зовнішньоекономічної кон'юнктури [7].

Відповідно до цього основними проблемами на ринку СБК, що визначаються наявністю кризового стану економіки України, на сьогодні є:

1) загальнонаціональні: загроза подальшого коливання валютних курсів, неплатоспроможний попит населення; скорочення будівництва; зовнішньоторговельні обмеження щодо імпорту продукції даної галузі;

2) внутрішньофірмові: нестача обігових коштів та кредитних ресурсів на вітчизняних підприємствах-виробниках, що примушує їх скорочувати свою діяльність; відсутність інноваційно-інвестиційної підтримки галузі, низька інфраструктурна та інформаційна система ринку та інші [8, с. 122].

Наявні проблеми ринку СБК вимагають досконалого рішення як на рівні державного управління, банківського сектору, окремих суб'єктів даного ринку, так і в галузі використання його наявного потенціалу [9, с. 135].

На нашу думку, комплексними заходами, необхідними для стабілізації ситуації на ринку СБК та виходу економіки з кризи в короткостроковій перспективі є:

1. Формування кредитної стратегії, яка охоплює забезпечення доступних фінансових ресурсів для реального сектору економіки, зокрема, ринку систем будівельних комунікацій, через рефінансування комерційних банків за рахунок емісії грошових коштів; зниження ставки рефінансування до оптимального рівня; перегляд системи банківських нормативів, відновлення програми кредитування купівлі нерухомості.

2. Управління валютно-курсовою політикою через формування економічно обґрунтованого передбачуваного курсу, а також через вилучення з обігу населення валютних коштів з метою розширення депозитної валютної бази банків.

3. Обмеження імпорту.

4. Підтримка інноваційної стратегії держави через інвестування в галузь будівництва та вітчизняне виробництво систем будівельних комунікацій.

5. Підвищення сукупного попиту на системи будівельних комунікацій через пільгову підтримку будівельних програм.

Прояви економічної кризи в Україні були присутні на всіх її ринкових сегментах. До перших галузей господарства, що почали стикатися з проблемами, спричиненими економічною кризою, варто віднести будівництво з інфраструктурними ринками, що його підтримують, в тому числі й ринок систем будівельних комунікацій. Присутність на цьому ринку переважаючої більшості імпортерів СБК сформувала залежність від зовнішньоекономічної кон'юнктури та від іноземних валют, а також породила високу уразливість до економічних кризових явищ в країні. На нашу думку, проведення активної інвестиційної політики на ринку систем будівельних комунікацій дозволить збільшити річний економічний ефект для країни. Дана тема є досить актуальною та потребує додаткових досліджень з більш детальної точки зору, що відкриває значні перспективи подальших розробок в оцінці впливу економічної кризи на окремі товарні ринки вітчизняної економіки.

Література

1. Блог Пола Кругмана на Нью-Йорк Таймс.- Режим доступу: - <http://krugman.blogs.nytimes.com/>
2. Багратян Г.А., Кравченко І.С. Світова криза та Україна: проблеми й нові підходи до фінансового регулювання/ Багратян Г.А., Кравченко І.С. // Фінансова політика й економічне регулювання.- Режим доступу: - http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fu/2009_4/pdf/BAGRATIAN_KRAVCHENKO.pdf
3. Новицький В. Глобальна фінансово-економічна криза: сутність, системність проявів та перспективи подолання / В. Новицький // Економічний часопис - XXI.- 2009.- №1-2.- С. 3-4.
4. Олефір В. Вплив світової фінансової кризи на реальний сектор економіки / В. Олефір // Діловий вісник.- 2009.- №3.- С. 11.
5. Динаміка зростання та ризики нестабільності економіки України в 2008 р. / [Я. А. Жаліло [та ін.]; за заг. ред. В. Є. Воротіна]. – К. : НІСД, 2008. – 108 с.
6. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
7. Соскін О.С. Україна: політико-економічні відповіді на макроекономічні виклики / О.С.Соскін. - Режим доступу : - <http://soskin.info/ea/2008/9-10/200801.html>
8. Редькін Д.О. Шляхи подолання економічної кризи в приватному секторі економіки України / Д.О. Редькін // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право). Зб. матер. XII Міжнар.і наук.-практ. конф. 29 травня 2009 року. - К.: УДУФМТ, 2009. – Вип. 3. – С.121-135.
9. Коваль О.П. Економічна криза в Україні: причини, помилки та шляхи виходу / О.П. Коваль // Світова фінансово-економічна криза: стратегії протидії та мінімізації наслідків (економіка, фінанси та право). Збірник матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. 29 травня 2009 року. - К.: УДУФМТ, 2009. – Вип. 3. – С.135-142.

Рецензент докт. екон. наук, професор Б.М. Одягайло